

Wisława Szymborska

Maria Wisława Anna Szymborska, polska poetka pisząca wiersze i felietony do gazet, zajmowała się również tłumaczeniem poezji, zwłaszcza poetów francuskich i krytyką obcojęzycznych utworów poetyckich. Urodziła się 2 lipca 1923 r. w miejscowości Kórnik koło Poznania, na terenie majątku hrabiego Władysława Zamoyskiego, u którego jej ojciec był zarządcą dóbr. Wraz z mamą Anną Marią Rottermund mieszkali na Prowencie (w folwarku). Miała siostrę o imieniu Nawojka o 6 lat starszą od niej.

Po śmierci hrabiego (1924 r.) ojciec Wincenty Szymborski stracił pracę pomimo, że był założycielem i Naczelnikiem Zarządu Fundacji „Zakłady Kórnickie”. Po zmianie naczelnika, Fundacja wstrzymywała Szymborskiemu wypłatę dożywotniej emerytury, dlatego rodzina w 1926 r. przeprowadziła się do Torunia, a od 1930 r. zamieszkała w Krakowie, w zakupionej kamienicy przy ul. Radziwiłłowskiej 29. Kłopoty finansowe częściowo przyczyniły się do śmierci jej ojca, który zmarł we wrześniu 1936 r., gdy Wisława miała 13 lat. Schorowana matka pozostała z dwiema córkami, bez środków do życia.

Szkołę Powszechną ukończyła w Krakowie i rozpoczęła naukę w Gimnazjum Urszulanek, maturę zdała w czasie II wojny światowej na tajnych kompletach. W czasach szkolnych, obok książek jej wielką pasją było kino. Od 1943 roku pracowała na kolei jako urzędniczka, aby uniknąć wywiezienia do III Rzeszy na roboty. W tym też czasie wykonała ilustracje do podręcznika języka angielskiego *First steps in English* Jana Stanisławskiego i zaczęła pisać opowiadania oraz z rzadka – wiersze. Według wspomnień poetki największe wrażenie wywarła na niej twórczość Czesława Miłosza, późniejszego noblisty.

Po wojnie, w 1945 roku, rozpoczęła studia polonistyczne, a następnie socjologiczne na Uniwersytecie Jagiellońskim, jednak nie ukończyła ich ze względu na trudną sytuację materialną. Swoją pierwszą wiersz opublikowała w 1945 roku w „Walce” – dodatku do nowego dziennika krakowskiego. Nie był to błyskotliwy debiut. Adam Włodek, redaktor naczelny dodatku wspominał, że wiersze były słabe i strasznie długie. W roku 1948 Wisława wyszła za mąż za Adama Włodka (polski poeta, redaktor i tłumacz). Dostali mieszkanie w Domu Literatów przy ul. Krupniczej 22 w Krakowie, gdzie mieszkało wielu wybitnych ludzi pióra (Mroźek, Różewicz, Gałczyński, Poświatowska, Kisielewski, Kruczkowski, Brandys, Dygat i inni). Małżeństwo skończyło się rozwodem w 1954, jednak utrzymywali ze sobą przyjazne stosunki.

Końcem lat 40. Szymborska próbowała wydać pierwszy tomik poetycki, jednak został on odrzucony, ponieważ nie spełniał wymagań socrealizmu. Być może właśnie to przykre doświadczenie skłoniło ją do napisania wierszy w obowiązującej w latach stalinowskich poetyce. W debiutanckim tomiku z 1952 roku *Dlatego żyjemy*, a także w kolejnym *Pytania zadawane sobie* (1954) znalazły się m.in. liryki agitacyjne, poświęcone socjalizmowi.

Wisława Szymborska, podobnie jak większość twórców debiutujących po wojnie, przeszła przemianę światopoglądową charakterystyczną dla tamtego pokolenia. Jej przemiana wiodła od propagowania założeń realnego socjalizmu w latach 50. do krytyki tego ustroju w latach 70.

W latach 1953-1966 była kierownikiem działu poezji w tygodniku „Życie literackie”, następnie w latach 1967-1981 publikowała w nim felietony pod nazwą „Lektury nadobowiązkowe”. W 1957 Szymborska nawiązała kontakty z paryską „Kulturą” i Jerzym Giedroyciem.

Wisława Szymborska naprawdę zadebiutowała dopiero po tzw. „odwilży” i śmierci Bolesława Bieruta w 1956 roku zbiorem *Wołanie do Yeti*. Od tego czasu nie uległa już nigdy

naciskowi polityki i przez jakiś czas unikała życia publicznego. Obracała się w kręgu bliskich przyjaciół, którzy chętnie odwiedzali ją w miniaturowym mieszkanku na dziesiątym piętrze zwykłego wieżowca. W latach 1981-83 Wisława Szymborska była członkiem redakcyjnego zespołu miesięcznika „Pismo”. W 1988 roku uczestniczyła w utworzeniu Stowarzyszenia Pisarzy Polskich.

Wisława Szymborska otrzymała literacką Nagrodę Nobla w 1996 roku. Wydała kilkanaście tomów poezji, pisywała też felietony o książkach do różnych czasopism, a także tłumaczyła poezję (przede wszystkim francuską).

W listopadzie 2011 Szymborska przeszła poważną operację. Zmarła 1 lutego 2012 w czasie snu w swoim mieszkaniu przy ulicy Piastowskiej w Krakowie. Pochowana została na Cmentarzu Rakowickim w Krakowie. Nie miała dzieci.

Szymborska nie lubiła mówić o swoim życiu prywatnym – zwłaszcza publicznie. Tekst jej wiersza „Nic dwa razy się nie zdarza” został zaśpiewany w latach 60. przez Łucję Prus. W latach 90. tekstu tego wiersza użyła Kora Jackowska, a w 2023 tekstu do swojej piosenki zaśpiewała Sanah (Zuzanna Jurczak). Wiersz mówi o tym, że niemożliwe jest przeżyć coś dwa razy w identyczny sposób.

Odnaczenia i nagrody:

- Nagroda Miasta Krakowa (1954)
- Krzyż Kawalerski Orderu Odrodzenia Polski (1974)
- Nagroda Fundacji im. Kościelskich, za najwybitniejszą książkę (1990)
- Nagroda Goethego (1991)
- Nagroda Herdera (1995)
- doktor honoris causa Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu (1995)
- Nagroda Nobla w dziedzinie literatury (1996)
- tytuł Człowiek Roku tygodnika „Wprost” (1996)
- Nagroda Literacka Miast Partnerskich Torunia i Getyni (1996)
- Honorowe Obywatelstwo Stołecznego Królewskiego Miasta Krakowa (1997)
- Złoty Medal „Zasłużony Kulturze Gloria Artis” (2005)
- Order Orła Białego (2011)
- Złoty Medal Honorowy za Zasługi dla Województwa Małopolskiego (2012, pośmiertnie)

W 1996 roku na znaczku Poczty Polskiej przedstawiono podobiznę Wisławy Szymborskiej na tle pejzażu z drzewem odbijającym się w wodzie oraz napis Literacka Nagroda Nobla 1996.

W 2001 roku w serii Polskie Milenium na znaczku pocztowym umieszczono wizerunki Wisławy Szymborskiej i Mikołaja Reja.

W 2003 roku, w cyklu Polonica na polskim znaczku znajduje się znaczek szwedzki wydany przez Poczta Szwedzką w roku 2000 z portretem Noblistki.

Na elewacji kamienicy przy ulicy Radziwiłłowskiej 29 w Krakowie odsłonięto tablicę poświęconą pamięci Wisławy Szymborskiej.

W ramach projektu Kody Miasta poetka jest patronem literackim ławeczki na Plantach w Krakowie.

W 2013 roku w Kórniku odsłonięto pomnik-ławeczkę Wisławy Szymborskiej na promenadzie im. Wisławy Szymborskiej.

W 2014 roku na Domu Pracy Twórczej „Astoria” w Zakopanem odsłonięto tablicę poetki, na której napisano: „W tym domu 3 października 1996 roku Wisławę Szymborską zaskoczyła wiadomość o Nagrodzie Nobla.

W 2018 r. jeden z nowo odkrytych gatunków otwornic nazwano Cyrea szymborska, dla upamiętnienia Wisławy Szymborskiej jako autorki wiersza „Otwornice”.

W wielu polskich miastach jest patronką ulic np. w Białymstoku, Inowrocławiu, Olsztynie.

Uchwałą Senatu RP X kadencji z 16 listopada 2022, rok 2023 ustanowiono „Rokiem Wisławy Szymborskiej”.

Książki Wisławy Szymborskiej zostały przetłumaczone na 42 języki.

Opracowanie: Beata Ochał, Oddział dla Dzieci i Młodzieży WiMBP w Rzeszowie

Źródło: *Anna Bikont, Joanna Szczęsna, „Pamiętkowe rupiecie. Biografia Wisławy Szymborskiej”, Kraków: Wyd. Znak, 2012.*